

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 17 януари 2024 г.
(OR. en)

5523/24

CON 4
SOC 30
AGRISTR 4
PECHE 25
CADREFIN 9
POLGEN 12

ПРИДРУЖИТЕЛНО ПИСМО

От:	Генералния секретар на Европейската комисия, подписано от г-жа Martine DEPREZ, директор
Дата на получаване:	15 януари 2024 г.
До:	Г-жа Thérèse BLANCHET, генерален секретар на Съвета на Европейския съюз
№ док. Ком.:	COM(2024) 6 final
Относно:	ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ Европейски структурни и инвестиционни фондове Обобщаващ доклад от 2023 г. за годишните доклади относно изпълнението на програмите за периода 2014—2020 г.

Приложено се изпраща на делегациите документ COM(2024) 6 final.

Приложение: COM(2024) 6 final

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 15.1.2024 г.
COM(2024) 6 final

**ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

**Европейски структурни и инвестиционни фондове
Обобщаващ доклад от 2023 г. за годишните доклади относно изпълнението на
програмите за периода 2014—2020 г.**

{SWD(2024) 2 final}

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ

Европейски структурни и инвестиционни фондове

Обобщаващ доклад от 2023 г. за годишните доклади относно изпълнението на програмите за периода 2014—2020 г.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Структурните и инвестиционните фондове на ЕС (ЕСИ фондовете) са най-големият набор от инвестиционни инструменти в многогодишната финансова рамка за периода 2014—2020 г. (бюджета на ЕС) и остават в основата на стратегията на ЕС за растеж. Те подпомагат териториалното, икономическото и социалното сближаване на регионите на ЕС, инвестират в човешкото развитие и допринасят за устойчивостта на ЕС към кризите, с които се сблъска през последните години, и за възстановяването от тях.

ЕСИ фондовете се състоят от:

- Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР);
- Европейския социален фонд (ЕСФ);
- Кохезионния фонд (КФ);
- Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР);
- Европейския фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР).

От доклада става ясно, че с дългосрочното си планиране и период на изпълнение ЕСИ фондовете продължават да предлагат стабилна и предвидима рамка за публични и частни инвестиции във всички региони на ЕС.

От доклада е видно, че напредъкът в изпълнението е стабилен, като остава една година за изразходване на средствата от ЕСИ фондовете за периода 2014—2020 г. В него се подчертава по-специално широкият спектър от инвестиции в рамките на инструментите и тяхното реално въздействие върху хората, дружествата и регионалните органи. От него става видна и гъвкавостта на рамката, която беше способна да се адаптира с цел да се намерят решения за пандемията от COVID-19, за непровокираната агресия на Русия срещу Украйна, а след това и за енергийната криза.

Освен че бяха насочени към дългосрочната конкурентоспособност и социалните цели, ЕСИ фондовете бяха също така израз на солидарността и обединението на ЕС. Чрез тях държавите членки получиха възможност да се погрижат за бежанците, да оказват подкрепа на малките и средните предприятия (МСП) и на уязвимите домакинства, както и да намалят натиска върху националните бюджети. С тяхна помощ МСП и уязвимите домакинства получиха подкрепа по време на кризата с COVID-19 и енергийната криза.

През 2022 г. ЕСИ фондовете бяха допълнени с 11 милиарда евро от втория транш на Помощта за възстановяване в полза на сближаването и териториите на Европа (REACT-EU). Допълнителните средства бяха използвани за подкрепа на инвестиционни проекти, които насърчават капацитета за преодоляване на кризата и допринасят за екологично, цифрово и устойчиво възстановяване на икономиката, включително подкрепа за запазване на работните места, схеми за подпомагане на работата на непълно работно време и подкрепа за самостоятелно заетите лица.

В отговор на широкомащабното руско нашествие в Украйна през 2022 г. ЕС застана твърдо на страната на Украйна и изрази солидарността си с украинския народ. За да се справи с последиците от широкомащабното нахлуване, ЕС постигна съгласие за набор от инструменти за удовлетворяване на основните нужди на най-уязвимите хора. ЕС реагира бързо за изразяване на солидарността си с Украйна чрез два инструмента: действията по линия на сближаването за бежанците в Европа (CARE — приет през април 2022 г.) и гъвкавата помощ за териториите (FAST— CARE — приет през октомври 2022 г.). С тях беше осигурена допълнителна ликвидност, гъвкавост и опростяване на финансирането на спешните нужди на място.

С неотдавна приетия през декември 2022 г. инструмент за подкрепа на финансово достъпна енергия (SAFE) се даде възможност със средства от политиката на сближаване да се предоставя подкрепа на уязвими домакинства, работници и МСП, които са засегнати от високи цени на енергията.

Независимо от продължаващата готовност на ЕС да подпомага възстановяването от множеството кризи, ЕСИ фондовете продължиха да подкрепят инвестициите за приобщаващ растеж и създаване на работни места, да подпомагат развитието на човешкия капитал и да насърчават териториалното сътрудничество в ЕС. Като се има предвид, че до края на септември 2023 г. държавите членки са изразходвали около 630 милиарда евро⁽¹⁾, конкретните резултати са очевидни:

- около 5 милиона предприятия получиха подпомагане по проекти ⁽²⁾;
- създадени са 370 000 нови работни места, а в сектора на рибарството и аквакултурите са запазени почти 48 000 работни места и са създадени над 6 500 нови работни места;
- инсталирана е допълнителна мощност от 6 000 MW ⁽³⁾ за производство на енергия от възобновяеми източници (равносилна на около 2 400 вятърни турбини);
- подобрени са енергийните характеристики на 550 000 домакинства;

⁽¹⁾ Тези стойности включват съфинансирането от ЕС и националното съфинансиране и се основават на данните, отчетени от държавите членки до 31 октомври 2023 г., с крайна дата 30 септември 2023 г., съгласно изискването в член 112 от Регламент (ЕС) № 1303/2013.

⁽²⁾ Целта на всички ЕСИ фондове е да подпомагат предприятията, по-конкретно микро-, малките и средните предприятия. Избраните проекти ще подпомогнат (или вече са подпомогнали) 2 370 000 предприятия по линия на ЕФРР, 2 030 000 предприятия по линия на ЕСФ и 543 000 предприятия в селските райони по линия на ЕЗФРСР (подкрепа за 211 000 млади земеделски стопани и инвестиции във физическите активи на 332 000 земеделски стопанства).

⁽³⁾ Отчетените стойности за свързаните с инфраструктурата показатели за политиката на сближаване (като производство на енергия или защита от наводнения) не включват данни от Interreg поради различния им обхват.

- 17 милиона души са защитени от наводнения, а 15 милиона души — от горски пожари;
- подобрили са здравните услуги за повече от 63 милиона души;
- 64,5 милиона участници са се възползвали от мерките за подобряване на възможностите за заетост (над 10,2 милиона от тези участници са придобили квалификация);
- предоставена е подкрепа на 4,1 милиона души с увреждания и на малко над 9,1 милиона души от маргинализирани групи, като мигранти, лица с произход от друга държава и лица от малцинствени общности;
- 2,8 милиона проекта са подпомогнати с цел подобряване на конкурентоспособността на селскостопанския сектор и предприятията в селските райони и с цел създаване и запазване на работни места в селските райони;
- 35 милиона хектара земеделска земя (20 % от използваната земеделска площ) са избрани за подпомагане при управление на земята с цел по-добро опазване на биологичното разнообразие и на европейските ландшафти;
- над 150 000 земеделски стопанства получиха подкрепа за производството на качествени селскостопански и хранителни продукти, като са подкрепени също така местните пазари и късите вериги за доставки.

Съгласно изискванията на член 53 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 ⁽⁴⁾ в настоящия доклад е представен напредъкът, постигнат при изпълнението на ЕСИ фондовете през деветата година от десетгодишния цикъл на изпълнение. Той обхваща финансовото изпълнение, както и напредъка по общите показатели до края на 2022 г. (това е последната пълна година, за която са налични данни за пълното изпълнение). В настоящия доклад са представени и последните налични финансови данни от края на септември 2023 г.

2. ПРЕГЛЕД НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО

2.1. Финансово изпълнение ⁽⁵⁾

По линия на петте ЕСИ фонда се предоставят 546 милиарда евро от средствата на ЕС за програмния период 2014—2020 г., с което общият размер на инвестициите в икономиката на ЕС достига 741 милиарда евро, като се включи и националното съфинансиране. Разходите, направени от бенефициерите на проекти, са допустими за съфинансиране от ЕСИ фондовете до края на 2023 г. ⁽⁶⁾.

На фигурата по-долу е показана тенденцията на разходите по проекти по време на цикъла на изпълнение по отношение на общата планирана сума. Тези суми остават показател за степента на ангажираност с целите, тъй като е възможно държавите членки да поискат корекции на планираните суми. В някои от годишните доклади на държавите членки се посочват например затруднения при изпълнението на конкретни проекти или с капацитета за усвояване, които могат да доведат до корекции в периода преди края на периода на изпълнение. В края на 2022 г. по

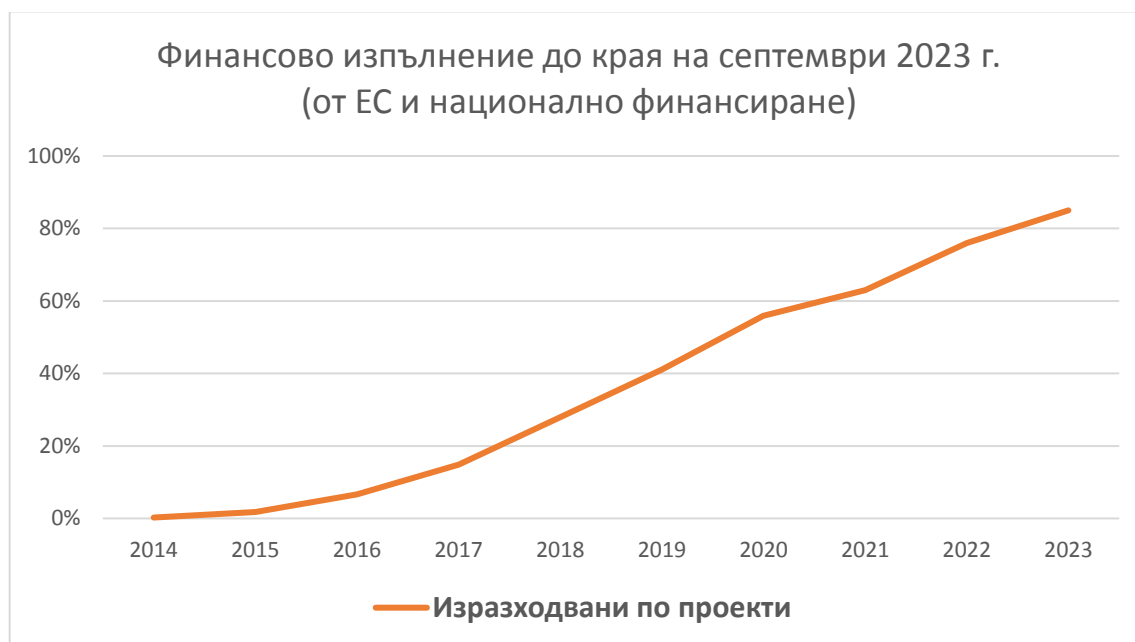
⁽⁴⁾ [РЕГЛАМЕНТ \(ЕС\) № 1303/2013](#) НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 17 декември 2013 г. за определяне на общоприложими разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за морско дело и рибарство (ОВ L 347, 20.12.2013 г., стр. 320—469).

⁽⁵⁾ В приложенията се съдържа подробна информация за финансовото изпълнение по фондове и по държави членки.

⁽⁶⁾ В случая на ЕЗФРСР разходите са допустими до края на 2025 г.

проектите са изразходвани 76 % от общата планирана сума. Според последните финансови данни, налични към края на септември 2023 г., 85 % от общата планирана инвестиция са изразходвани по проектите.

Фигура 1 Финансово изпълнение

По отношение на плащанията, извършени от Комисията, в края на 2022 г. на държавите членки са изплатени 412 милиарда евро (75 % от ресурсите на ЕС за целия период). В края на септември 2023 г. сумата нарасна до 460 милиарда евро, с което плащанията достигнаха 84 % от планираните от ЕС суми. При по-подробен преглед процентът на усвояване на средствата от ЕФРР, КФ и ЕСФ е почти еднакъв с този в края на септември 2015 г. — последната година на допустимост за програмния период 2007—2013 г. Опитът от предишни програмни периоди показва, че степента на усвояване ще продължи да нараства до приключването на програмите ⁽⁷⁾.

Същевременно през 2022 г. са отменени бюджетни задължения за 66,75 милиона евро ⁽⁸⁾. Комисията непрекъснато наблюдава програмите с по-ниски резултати, за да им окаже подкрепа за по-добро изпълнение на мерките по тях.

И накрая, важно е да се отбележи, че в обобщената картина, представена в настоящия доклад, се наблюдават значителни различия между държавите членки. В приложенията е включен подробен преглед на финансовото изпълнение по държави членки.

⁽⁷⁾ Националните администрации в общия случай представят на Комисията исканията за възстановяване на разходи към края на финансовата година.

⁽⁸⁾ Това число включва 49,4 милиона евро от отменени бюджетни задължения по ЕФРР и КФ, 15,7 милиона евро от отменени бюджетни задължения по ЕЗФРСР и 1,65 милиона евро от отменени бюджетни задължения по ЕФМДР. През 2022 г. няма отменени бюджетни задължения по ЕСФ.

2.2. Действия в отговор на пандемията от COVID-19

В отговор на пандемията от COVID-19 ЕС прие най-мощния досега пакет за възстановяване, за да излезе по-устойчив от кризата и да подкрепи цифровата и екологичната трансформация на Европа, включително Помощта за възстановяване в полза на сближаването и териториите на Европа (REACT-EU), както и Механизма за възстановяване и устойчивост, който е най-големият елемент на финансиране в рамките на Next Generation EU. През 2022 г. беше предоставен вторият транш по програмата REACT-EU на стойност 11 милиарда евро. До края на 2022 г. целият размер от 50,6 милиарда евро е програмиран чрез ЕФРР и ЕСФ. До края на септември 2023 г. по програмите са изплатени 26,2 милиарда евро.

Финансирането е предоставено на медицински институции, изследователи, собственици на предприятия, служители и уязвими лица, като е позволило закупуването на 3,7 милиарда броя лични предпазни средства и около 12 500 апарата за вентилация, както и подпомагането на повече от 920 000 предприятия ⁽⁹⁾.

До септември 2023 г. по линия на REACT-EU бяха отпуснати 8,7 милиарда евро за зелени инвестиции (от които 6,6 милиарда евро за действия в областта на климата) и 3,1 милиарда за цифровата икономика; 8,7 милиарда евро бяха отпуснати за подкрепа на предприятията и бизнеса; 8,8 милиарда евро — за здравния сектор и 12,7 милиарда евро — за мерки в полза на пазара на труда.

В рамките на политиката на сближаване, по линия на REACT-EU, ЕСФ е основният източник на подпомагане за социалните услуги, запазването на заетост и за уязвимите групи в съответствие с плана за действие на Европейския стълб на социалните права. Това е постигнато чрез насърчаване на подкрепата за договарянето на работа на непълно работно време, допълнителни възнаграждения за медицинския персонал, ИТ оборудване, лични предпазни средства и услуги за уязвимите групи.

По ЕФМДР бяха въведени спешни мерки за подкрепа, за да се компенсират временното спиране на риболовните дейности и прекъсването или намаляването на производството и преработката в контекста на пандемията от COVID-19. 210 милиона евро от средствата по линия на ЕФМДР бяха предназначени за смекчаване на последиците от пандемията от COVID-19, като повече от половината (59 %) от тях бяха разпределени за смекчаване на последиците от временното преустановяване на риболовните дейности.

Пример за финансирани от ЕСИ фондове проекти, използвани в борбата с кризата с COVID-19

В Италия и Испания голяма част от кампанията за масово ваксиниране срещу SARS-CoV-2 беше съфинансирана със средства по линия на REACT-EU. Повече от 2,5 милиарда евро бяха използвани за осигуряване на необходимите дози ваксини за защита на цялото население на двете държави.

Чрез проекта „Цифров план“, изпълняван в град Монпелие, Франция, по REACT-EU беше оказана помощ за преодоляване на липсата на цифрово оборудване в местните училища, която беше установена по време на пандемията от COVID-19.

⁽⁹⁾ Тази информация е достъпна в [таблото за COVID-19](#) на платформата за свободно достъпни данни във връзка със сближаването.

Безвъзмездните средства в размер на 3,5 милиона евро, отпуснати по линия на REACT-EU, дадоха възможност всеки учител да бъде оборудван с лаптоп, а всеки клас — с видеопрожекционни апарати, за да се осигури непрекъснатост на педагогическата работа, както и модернизиране на методите на преподаване и учене. Това ще спомогне за повишаване на цифровите знания и умения, намаляване на неуспеваемостта в училище и осигуряване на непрекъснатост на педагогическата работа в случай на нова криза в областта на здравеопазването.

Във Финландия с [финансирания със средства по линия на ЕФРР проект KoroKausi](#) беше оказана помощ на земеделските стопани да преодолеят сериозния недостиг на сезонни работници, причинен от пандемията от COVID-19, която стана причина за изпадането на няколко стопанства в несъстоятелност. Чрез проекта са намерени служители за почти всички стопанства, които са потърсили помощ от службата. Бяха проведени комуникационни кампании и беше създадена онлайн платформа за работа в мрежа с около 7 000 регистрирани ползватели, а броят на свободните работни места в земеделските стопанства достигна около 2 100. Подобни проекти в отговор на пандемията от COVID-19 са финансирани по линия на ЕЗФРСР в няколко други държави членки.

3. ИЗПЪЛНЕНИЕ ПО КЛЮЧОВИ ТЕМИ

В разделите по-долу се съдържа преглед на постигнатото чрез ЕСИ фондовете по основни области на политиката и по теми съгласно отчетеното от държавите членки в края на 2022 г.

3.1. Интелигентен растеж

Използването на ЕСИ фондовете за насърчаване на научните изследвания и иновациите е от основно значение за подпомагане на държавите членки и регионите да създадат необходимите условия за икономически растеж по места. Подпомагането на иновациите чрез стратегии за интелигентна специализация е от основно значение за редица приоритети на Комисията (по-специално за Европейския зелен пакт; „Икономика в интерес на хората“; и „Европа, подготвена за цифровата ера“).

До края на 2022 г. бяха отчетени следните постижения:

- около 5 милиона МСП са получили подкрепа, което представлява увеличение с 25 % в сравнение с 4 милиона предприятия, които са получили подкрепа в края на 2021 г;
- повече от 75 000 предприятия са си сътрудничили с научноизследователски институти;
- около 37 000 предприятия са въвели нови продукти на пазара, което надхвърля целта от 32 000 предприятия, заложена в програмите;
- над 7,8 милиона домакинства вече са се възползвали от подобрен широколентов достъп благодарение на проекти, финансирани със средства по линия на ЕФРР. Очаква се до края на 2023 г. близо 12 милиона домакинства да се възползват от тази възможност;
- в селските райони повече от 1 900 инвестиционни операции получиха подкрепа в размер на над 1,1 милиарда евро по линия на ЕЗФРСР за подобряване на достъпността, използването и качеството на ИКТ. Над

5,1 милиона души в селските райони са се възползвали от по-добри ИТ инфраструктура или услуги.

Инвестициите за интелигентен растеж съставляват около 28 % от общото финансиране по линия на ЕСИ фондовете. 211 милиарда евро бяха предназначени за трите теми, които са част от главата „Интелигентен растеж“: **научни изследвания и иновации** (74 милиарда евро), **информационни и комуникационни технологии** (19 милиарда евро) и **конкурентоспособност на МСП** (118 милиарда евро) ⁽¹⁰⁾.

До края на 2022 г. на бенефициерите по проектите вече са изплатени 166 милиарда евро (което съответства на 79 % от отпуснатите средства по тази глава). Това представлява увеличение от 16 процентни пункта в сравнение с предходната година. На фигурата по-долу е представена по-подробна разбивка на степента на изпълнение за всяка от трите теми.

Фигура 2 Степен на изпълнение за интелигентен растеж

Във финансовия напредък по различните теми няма съществени различия. По отношение на инвестициите в научноизследователски и иновационни дейности вече са изразходвани 79 % от общата планирана сума. Това е съпоставимо с темата за информационните и комуникационните технологии, където са изразходвани 79 % от общите суми.

Със средствата от ЕСИ фондовете също така се дава възможност на предприятията да се развиват, да увеличават своята производителност и конкурентоспособност и да

⁽¹⁰⁾ Обобщените суми за основните области на политиката надхвърлят конкретните суми по тематични цели, включени в приложение 1.1. Това се дължи на преразпределянето на инвестициите в категория „множество тематични цели“.

въвеждат иновативни решения. За повишаване на конкурентоспособността на МСП в ЕС са предвидени общо 118 милиарда евро (16 % от общия бюджет) — за никоя друга тема не са заделени толкова бюджетни средства. До края на 2022 г. вече са изразходвани 79 % от планираната сума.

Примери за финансирани от ЕСИ фондовете проекти, които имат принос за интелигентния растеж

По линия на регионалната италианска програма ЕФРР-Сицилия са предоставени 7,5 милиона евро за подпомагане на научноизследователската инфраструктура на [Средиземноморския институт за трансплантации и съвременни специализирани терапии](#) (ISMETT). ISMETT — център за високи постижения в областта на трансплантациите и референтна болница за целия средиземноморски регион, участва във важни изследователски проекти, за да осигури на пациентите най-съвременните терапии при недостатъчност на жизненоважни органи в краен стадий.

За проекта [Sustainable Bottom Line 2.0](#) са отпуснати 1,8 милиона евро по линия на ЕФРР, за да бъдат подпомогнати МСП в столичния регион на Дания в развитието на зелен и кръгов бизнес. Около 100 предприятия получиха оценка на потенциала за кръговост, а около 80 предприятия разработиха зелени и кръгови бизнес модели, които доведоха до енергийна и ресурсна ефективност, подобрена конкурентоспособност и повишен потенциал за растеж. Това доведе до намаляване на емисиите на парникови газове (ПГ) с почти 7 000 тона, до намаляване на потреблението на енергия с почти 100 000 гигаджаула (GJ) и до намаляване на потреблението на материали с почти 2 000 тона.

По линия на ЕФРР са инвестирани около 4 милиона евро в изграждането на [център за практическо обучение](#) в Техническият център за професионално обучение в Каунас, Литва. Проектът включваше модернизация на помещенията, създаване на съвременна среда за обучение на специалисти по ремонт на въздухоплавателни средства и закупуване на специализирано оборудване за обучение. В рамките на проекта е създадена първата в Литва база за практическо обучение по ремонт на въздухоплавателни средства и хибридни моторни превозни средства.

По линия на ЕФРР е предоставена подкрепа на Центъра за високи постижения [CYENS](#) в Никозия, Кипър. Центърът обединява академични изследвания и промишлени иновации с цел насърчаване на устойчив научен, технологичен и икономически растеж. Той улеснява използването на резултатите от научните

изследвания и подкрепя иновативни стартиращи предприятия в области като интерактивни медии, интелигентни системи, бързоразвиващи се технологии (напр. изкуствен интелект и 5G) и изкуство и технологии. Центърът насърчава мерки, които са от полза както за кипърските гърци, така и за кипърските турци.

По линия на ЕФМДР е предоставена подкрепа на Университета и научноизследователския център във Вагенинген, Нидерландия, за разработването на цифров инструмент за прилагане на [„Напълно документиран риболов“](#). Инструментът използва изкуствен интелект за автоматично разпознаване на вида и размера на всяка риба, като по този начин се улеснява обработката на рибата и записването на улова на борда на корабите, както и предоставянето на ценни данни за управлението на риболовните дейности. С инструмента се повишава прозрачността не само за самия сектор, но и за потребителите и неправителствените организации. С инструмента може също така да се улесни управлението на риболовните дейности за всички партньори.

Проектът [„Чисти технологии в Северна Швеция“](#) — интелигентно по отношение на климата място за иновации на бъдещето — подкрепя предприятия, които работят в областта на чистите технологии, зелените технологии и устойчивите решения. По линия на ЕФРР са предоставени 1 милиона евро за укрепване на иновационния капацитет на МСП. Платформата предоставя подкрепа за развитие на бизнеса и служи като форум за работа в мрежа за над 100 предприятия в Северна Швеция.

По програмата „Лисабон 2020“ в Португалия е предоставено финансиране на [Института за експериментална и технологична биология \(IBET\)](#) в размер на 7,7 милиона евро за изграждане на сграда с лабораторни помещения и аналитични и биологични производствени платформи. В резултат на това в новата сграда бе стартиран нов цикъл от технически и научни

постижения, по-специално чрез партньорства с биофармацевтичната промишленост (по-специално в областта на ваксините и генната и клетъчната терапия). Сградата е сериозна стъпка към енергийната ефективност, като разполага със системи за засенчване, устройства за пречистване на въздуха с оползотворяване на енергията, централизирана система за техническо управление и интелигентно осветление. Когато започне да функционира пълноценно, до 2025 г. тя ще включва екип от 25 техници.

По линия на ЕЗФРСР в Ирландия е предоставена подкрепа за изграждането на собствена широколентова мрежа на селата Пилтаун и Фиддаун (Югоизточна Ирландия), които не са били включени в националния план за широколентов достъп. Проектът [Broadband 4 Our Community](#) се превърна в модел на социална и финансова иновация и успя да привлече съфинансиране от местния бизнес, за да се подпомогне и улесни инсталирането на инфраструктурата, необходима за създаването на мрежа от оптични линии до помещенията. Чрез проекта е осигурен високоскоростен интернет за 750 жилища и предприятия в Пилтаун и Фиддаун.

3.2. Устойчив растеж

ЕСИ фондовете осигуряват подкрепа за инвестициите в климатично неутрална, екологосъобразна и кръгова икономика, както и в опазване на околната среда и адаптиране към изменението на климата. По този начин те допринасят значително за постигането на целите на Европейския зелен пакт.

До края на 2022 г. бяха отчетени следните значими постижения:

- вече е инсталирана мощност от 6 000 MW за производство на енергия от възобновяеми източници (целта е 8 700 MW);
- над 550 000 домакинства са се възползвали от подобрените условия за енергийна ефективност (целта е 620 000 домакинства);
- годишно се спестяват 3,5 тераватчаса от консумацията на електрическа енергия в обществените сгради (целта е намалението да е 6,5 тераватчаса);
- мерките за защита от наводнения ще намалят уязвимостта на почти 20 милиона души, като 17 милиона от тях вече са изложени в по-малка степен на рискове от наводнения вследствие на получените подкрепа инвестиции;
- с подобряването на управлението на земеделските и горските земи се запазва напредъкът по отношение на възстановяването, опазването и подобряването на екосистемите, включително биологичното разнообразие, водите и почвите, улавянето и съхранението на въглерод и намаляването на емисиите на парникови газове и на амоняк от селското стопанство. В края на 2022 г. ЕС вече е преизпълнил целите за 2025 г. в тези области;
- 1,8 милиарда евро (което се равнява на почти 34 % от общата подкрепа по ЕФМДР за секторите на рибарството и аквакултурите) са отпуснати за опазване и защита на околната среда (например чрез опазване на защитените зони по „Натура 2000“) и за насърчаване на ресурсната ефективност и намаляване на отпадъците.

Инвестициите за устойчив растеж съставляват около 37 % от общото финансиране по линия на ЕСИ фондовете. 273 милиарда евро са предвидени за четирите теми от главата „Устойчив растеж“. Те обхващат инвестиции в: **нисковъглеродна икономика** (55 милиарда евро), **мерки за адаптиране към изменението на климата и предотвратяване на риска** (51 милиарда евро), **опазване на околната среда и ресурсна ефективност** (90 милиарда евро) и подкрепа за **мрежови инфраструктури в транспорта и енергетиката** (77 милиарда евро).

До края на 2022 г. разходите възлизат на 217 милиарда евро (80 % от планирания общ размер за тази глава). На фигурата по-долу е представена по-подробна разбивка на степента на изпълнение за всяка от четирите теми.

Фигура 3 Степен на изпълнение за устойчив растеж

Във финансовия напредък по различните теми има съществени различия. Адаптирането към изменението на климата и предотвратяването на рисковете е темата с най-бърз напредък (84 % от общия бюджет вече е изразходван до края на 2022 г.). Инвестициите в мрежови инфраструктури в транспорта и енергетиката продължиха да нарастват (83 % от общите планирани суми вече са изразходвани). На следващо място по отношение на разходите е опазването на околната среда и ресурсната ефективност (78 % от общия бюджет вече са изразходвани — малко под средната стойност за целта за устойчив растеж). Най-ниски резултати са постигнати по темата за нисковъглеродната икономика (само 73 % от общия бюджет вече е изразходван).

ЕСИ фондовете са основната публична финансова подкрепа на ЕС за чиста енергия. По тяхна линия се отпускат средства за постигане на енергийна ефективност чрез саниране на сгради, развиване усвояването на енергията от възобновяеми източници и изграждането на енергийни мрежи. Това даде възможност на няколко държави членки да въведат широкомащабни програми за саниране на жилищни сгради, в резултат на което хиляди домакинства вече се възползват от намалени сметки за енергия и по-голямо удобство. МСП също получиха подкрепа за подобряване на енергийната си ефективност, намаляване на разходите за енергия и подобряване на конкурентоспособността си.

Значителна подкрепа беше предоставена и за стимулиране на инвестициите във възобновяеми енергийни източници (напр. в морските енергийни източници, както и в използването на слънчева и вятърна енергия в енергийни общности и маломасщабни съоръжения). Това допринесе за енергийната сигурност и създаде нови работни места и предприятия в сектора на енергията от възобновяеми източници в ЕС. Средствата по линия на ЕСИ фондовете бяха инвестирани в

ключова инфраструктура за електроенергия и газ, която сега играе решаваща роля за осигуряването на функциониращ вътрешен енергиен пазар.

Проследяване на подкрепата за борбата с изменението на климата

ЕС е определил обща цел за разходите в областта на климата от най-малко 20 % от бюджета на ЕС за периода 2014—2020 г. 26 % от общия бюджет на ЕСИ фондовете се разпределя за цели, свързани с действията в областта на климата. Принос за постигането на тези цели имат инвестициите в нисковъглеродната икономика, кръговата икономика, предотвратяването на риска, опазването на околната среда, екологосъобразната градска мобилност, както и научноизследователските и иновационните дейности.

До края на 2022 г. са изразходвани 25,3 милиарда евро по проекти в рамките на ЕФРР. В рамките на ЕЗФРСР са съфинансирани широк спектър от действия, като общо 58 % (78,7 милиарда евро) от общия размер на средствата, отпуснати от ЕЗФРСР, са свързани с действия в областта на климата.

Някои държави членки обаче съобщават за затруднения при изпълнението на програмите (включително проекти, допринасящи за постигането на целите в областта на климата). Комисията непрекъснато наблюдава програмите с по-ниски резултати, за да им помогне да изпълняват по-добре действията по тях. В приложение 3 е представена по-подробна информация за разпределените и изразходваните в областта на климата средства от останалите фондове ⁽¹¹⁾.

Пример за финансирани от ЕСИ фондовете проекти, които имат принос за устойчивия растеж

[Обновената железопътна мрежа в Южна Моравия](#) е една от най-големите инвестиции в рамките на политиката на сближаване в Чехия. Обновяването на тази линия включва и закупуването на 37 нови електрически влака. Това ще допринесе за намаляване на движението в пиковите часове по натоварената железопътна линия в Южна Моравия, по която всяка година се превозват около 22 милиона пътници. Този проект получи финансиране в размер на 223 милиона евро по линия на

политиката на сближаване (общият бюджет на проекта беше 265 милиона евро).

Проектът [LOCA2Transformation](#) в Каринтия, Австрия, беше подкрепен със средства по линия на REACT-EU. Неговата цел беше да се повиши осведомеността на дружествата, осъществяващи дейност в традиционните енергоемки сектори в Долна

⁽¹¹⁾ Действията в областта на климата по линия на политиката на сближаване могат да бъдат разгледани с [инструмента за проследяване на мерките срещу изменението на климата](#) в отворените данни във връзка със сближаването.

Каринтия, по въпроса за неутралността по отношение на климата, както и да им се помогне да допринесат за постигането на целите, заложи в Европейския зелен пакт. Изследователи от университета Alpen Adria и изследователския център Joanneum Research проведоха проучване сред предприятията, организираха семинари и изготвиха [наръчник](#) за предприятията за това как да трансформират моделите си на стопанска дейност, за да постигнат заложените в Зеления пакт цели.

На френския остров Реюнион е създадена система за предоставяне на [ваучери за фотоволтаични инсталации](#), за да се даде възможност за изграждане на фотоволтаични соларни инсталации в частни домакинства, свързани към обществената електроразпределителна система. За изпълнението на този проект бяха предоставени 5,7 милиона евро (почти 85 % от общия бюджет на проекта) по линия на ЕФРР. Проектът спомага за намаляване на въглеродния отпечатък и за разработване на местен модел за производство на зелена електрическа енергия и е

насочен към удовлетворяване на потребностите на хората, като ги насърчава да участват активно в енергийния преход на Реюнион.

Чрез Кохезионния фонд България инвестира 42 милиона евро в жизненоважен проект за подобряване на градския транспорт и качеството на въздуха в София, като са закупени 29 съвременни трамвая. Тази модернизация доведе не само до намаляване на емисиите, но и до намаляване на разходите за поддръжка и електроенергия, като същевременно се подобри оперативната ефективност. Насърчаването на използването на трамваи вместо лични автомобили е значителна стъпка към по-чист въздух и устойчив градски транспорт в София.

По линия на Кохезионния фонд в Словения са инвестирани средства в по-добри влакове за хората, пътуващи до работа, като са отпуснати 101 милиона евро за модернизиране на железопътната линия Марибор—Шентил. Между втория по големина град в Словения и австрийската граница вече ежедневно се движат 84 влака (вместо 67), като са изградени 18 километра нови релси, 12 километра шумозащитни прегради и модернизирани гари с буферни паркове.

По линия на ЕФМДР е предоставена финансова подкрепа за проекта [PuertAlMar](#) в пристанището на Виго в Испания. В пристанището се прилага амбициозна стратегия за син растеж, която включва цел за възстановяване на морските екосистеми в района

на пристанището и ангажиране на обществеността с цел повишаване на осведомеността ѝ за морското биологично разнообразие. В рамките на проекта PuertAlMar в пристанището са тествани иновативни биомиметични материали, които успешно увеличават присъствието на местната морска безгръбначна фауна,

което в крайна сметка привлича по-големи видове и спомага за възстановяването на здрави екосистеми.

По линия на Кохезионния фонд в Малта беше подкрепено създаването на съоръжение за оползотворяване на различни материали в Hal Far. Целта е да се подобри капацитетът за управление на отпадъците чрез разделяне на възстановимите материали преди депонирането на остатъците, намаляване на отпадъците в депата и максимално увеличаване на

повторното им използване. В съоръжението ще се събират дървесина, текстилни изделия, отпадъци от електрически уреди и електронно оборудване. Очаква се през първите години количеството да достигне около 14 000 тона, а до 2029 г. да се увеличи до почти 20 000 тона. По този начин ще се запази ценната земя на острова и ще се опази околната среда.

В рамките на проекта [E-BUS RGTR](#), който се финансира по линия на REACT-EU, регионалната автобусна мрежа в Люксембург е оборудвана с нови електрически автобуси. Този проект на стойност 35 милиона евро допринася за постигането на целта по политиката на сближаване за намаляване на емисиите на CO₂ от превозните средства с двигатели с вътрешно горене. Това е пилотен проект и инсталирането на електрически автобусни линии ще продължи с цел постигане на нулеви емисии от автобусната мрежа на Люксембург до 2030 г.

През 2023 г. в Сегед, Южна Унгария, беше открита най-голямата геотермална отоплителна система в ЕС. ЕС предостави 23 милиона евро за осигуряване на чиста, възобновяема и финансово достъпна енергия за над 28 000 домакинства и над 400 обществени сгради в района. Това ще намали разходите за енергия и емисиите на парникови газове в града с 60 %.

Обстоятелството, че над 25 % от населението на ЕС живее в райони с достатъчно геотермални ресурси, означава, че много други региони на ЕС могат да използват възобновяема енергия, за да преодолеят зависимостта си от руския газ.

По линия на ЕЗФРСР в Естония е предоставена подкрепа на стартиращо предприятие в селските райони за разработване на иновативен опаковъчен материал, който да замени найлонови опаковъчен материал с балончета с отпадъчна вълна. Проектът [Woola](#) спомага за намаляване на отпадъците

(тъй като земеделските стопани обикновено заравят или изгарят до 90 % от произведената от тях вълна всяка година), както и за създаване на практична система за рециклиране на отпадъчна вълна. Освен това опаковъчните материали на основата на вълна могат да се използват многократно по устойчив начин, затова за клиентите

е въведена система за връщане. С проекта се подпомага и създаването на нови възможности за заетост.

Предотвратяването и борбата с горските пожари в горите и селските райони на Гърция и Италия е едно от най-големите предизвикателства за местните пожарникари. Благодарение на мрежа от камери, сензори и метеорологични станции вече е възможно ранното откриване на горски пожари в регионите Апулия в Италия и Епир в Гърция. Компютърните модели помагат да се предвиди разпространението им, за да могат органите

да реагират бързо и ефективно. С финансирания със средства по линия на ЕФРР проект [OFIDIA2](#) се помага за спасяването на имущество и човешки животи, застрашени от нарастващия брой горски пожари през горещите и сухи летни месеци в Средиземноморския регион. 100 хектара гори в Апулия са обхванати от мрежа от камери с висока резолюция, сензори и метеорологични станции, свързани с контролни зали. Повече от 15 000 km² гори в Епир, Гърция, се наблюдават с камери, безпилотни въздухоплавателни средства и два автомобила с висока проходимост.

В Полша бе открит най-дългият подводен тунел в ЕС, финансиран със средства на ЕС. Тунелът [Świna](#) свързва островите Узнам и Волин и центъра на град Świnoujście с останалата част на държавата. Той осигурява безпроблемен транспорт за местните жители и посетителите и служи като катализатор за икономическото развитие на региона.

Świnoujście е и една от най-популярните туристически дестинации в Полша, като привлича около 2,5 милиона посетители годишно, които сега също ще се възползват от новия тунел. Проектът получи 162,3 милиона евро финансиране по линия на политиката на сближаване (общият бюджет беше 191,5 милиона евро).

През тази година беше открит висиящият мост при Браила, Румъния, който е един от най-големите проекти, финансирани по линия на политиката на сближаване. Той свързва пристанищата на Черно море и делтата на река Дунав с останалата част на държавата и с по-широката трансевропейска транспортна мрежа. За този

проект са предоставени средства в размер на 363 милиона евро по линия на политиката на сближаване. Мостът с дължина от два километра има четири платна и се намира на височина 38 метра над реката. Той е най-големият в Румъния и най-големият мост над река Дунав, като се нарежда на трето място сред най-големите

висящи мостове в ЕС. Очаква се с него да се намали времето за пътуване с около 50 минути и той да се използва от около 11 400 превозни средства дневно.

Благодарение на значителни средства по линия на ЕФРР през юли 2022 г. беше завършен мостът Пелешац в Хърватия. Мостът е с дължина над 2,4 км и осигурява пряка пътна връзка между континентална Хърватия и Южна Далмация. С него значително се намалява времето за пътуване (от 59 на 22 минути) и се улеснява достъпът до Южна Далмация.

3.3. Приобщаващ растеж

ЕС продължава да развива своята социална програма, особено след приемането на Европейския стълб на социалните права. В този контекст ЕСИ фондовете подкрепиха структурните реформи, като например модернизирани на обществените услуги; насърчаване на младежката заетост; намаляване на бедността и неравенствата; и преодоляване на неравенството между половете, бездомничеството и изключването от жилищно настаняване.

До края на 2022 г. с помощта на проектите за подобряване на възможностите за заетост бе постигнато следното:

- подкрепа по линия на ЕСФ и Инициативата за младежка заетост (ИМЗ) са получили 64,5 милиона участници, в това число 22,2 милиона безработни лица и 24,9 милиона неактивни участници;
- от подкрепените лица 1,5 милиона са участвали в търсене на работа, 3 милиона са участвали в процес на образование или обучение, 10,2 милиона са придобили квалификация, 7,4 милиона са били наети при напускане на операцията по ЕСФ, а 6,8 милиона са били наети шест месеца по-късно;
- подкрепа са получили 4,1 милиона души с увреждания и малко над 9,1 милиона души от маргинализирани групи (напр. мигранти, лица с произход от друга държава и лица от малцинствени общности);
- 47 % от участниците са били нискоквалифицирани, а 14 % са били мигранти, с произход от друга държава и от малцинствени общности.

Инвестициите за приобщаващ растеж съставляват около 24 % от общото финансиране по линия на ЕСИ фондовете. 179 милиарда евро са на разположение за трите теми в тази глава: **устойчива качествена заетост** (60 милиарда евро), **социално приобщаване** (71 милиарда евро) и **образование и професионално обучение** (47 милиарда евро). До края на 2022 г. разходите възлизат на 142 милиарда евро (79 % от планирания общ размер за тази глава).

Фигура 4 Степен на изпълнение за приобщаващ растеж

Във финансовия напредък по различните теми има различия. Образованието и професионалното обучение е темата с най-бърз напредък (84 % от общия бюджет вече е изразходван). На второ място са инвестициите за устойчива и качествена заетост (81 % от общата планирана сума вече е изразходвана). На последно място по отношение на разходите е социалното приобщаване (76 % от общия бюджет вече са изразходвани — малко под средната стойност за целта за приобщаващ растеж).

Кризата, предизвикана от COVID-19, доведе до верижна реакция в обществото и засегна хората по различен начин. Социалната програма на ЕС и Европейският стълб на социалните права повече от всякога имат ключово значение за смекчаване на икономическото и социалното въздействие на пандемията от COVID-19 и за превръщането на икономиките и общества в ЕС в по-приобщаващи, устойчиви, издръжливи и по-добре подготвени за предизвикателствата и възможностите на екологичния и цифровия преход. В настоящите критични условия ЕСИ фондовете са в основата на структурните реформи, като модернизират обществените услуги, насърчават младежката заетост и намаляват бедността и неравенствата.

Инструментите CARE и SAFE

С цел да помогне на държавите и регионите от ЕС да се справят с бежанците, бягащи от руската агресия срещу Украйна, Комисията предложи пакета [CARE](#) („Действия по линия на сближаването за бежанците в Европа“). Освен тази пряка подкрепа за бежанците, мерките в рамките на CARE помогнаха за намаляване на тежестта върху националните бюджети на държавите членки чрез отпускането на допълнителна ликвидност в размер на около 13,6 милиарда евро. Досега 17 държави членки са се възползвали от предложените възможности за гъвкавост и са препрограмирали около 1,3 милиарда евро за подпомагане на бежанците. Най-често срещаните мерки в рамките на CARE са включването на бежанците вследствие на войната в основните програми за социална интеграция, осигуряването на здравно обслужване, храна, основно подпомагане и насоки за пазара на труда. Такива мерки често включват и

езикови курсове, образование, социални услуги и грижи за децата. Подобна подкрепа ще продължи да се оказва и в рамките на програмите за периода 2021—2027 г., които също насърчават действия за интеграция.

Инструментът [SAFE](#) (Подкрепа за финансово достъпна енергия) е насочен към последиците от високите цени на енергията за предприятията в определени сектори с високо потребление на енергия. Той дава възможност за допълнително пренасочване на неизползваните средства, за да може те да бъдат използвани в подкрепа на МСП и уязвимите домакинства, които са особено силно засегнати от високите цени на енергията, както и за финансиране на схеми за подпомагане на работата на непълно работно време с цел запазване на работните места. След влизането му в сила на 28 февруари 2023 г. вече започнаха да се внасят първите, а се очакват и допълнителни, изменения на програмата.

В областта на **социалното приобщаване**, за което най-голям принос има ЕСФ, финансирането на избраните до момента проекти е в размер на почти 62 милиарда евро. В резултат на подкрепата от ЕС по линия на ЕФРР капацитетът на инфраструктурата в областта на грижите за деца и образованието е увеличен на 24 милиона души, а 63 милиона души вече се възползват от подобрени здравни услуги в целия ЕС.

По линия на ЕЗФРСР са подкрепени над 175 000 операции за подобряване на социалното приобщаване в селските райони. Чрез този фонд е предоставена подкрепа и за местни селски общности, които прилагат собствени стратегии за местно развитие. Над 3 650 местни групи за действие, изпълняващи стратегии за местно развитие, обхващат 60 % от селското население в ЕС и обединяват публични и частни заинтересовани лица и заинтересовани лица от гражданското общество в дадени области.

В рамките на ЕЗФРСР е задействана специална мярка за предоставяне на извънредна временна подкрепа на земеделските стопани и МСП в селските райони, които са особено силно засегнати от последиците от широкомащабното нашествие на Русия в Украйна. Мярката е включена в 26 национални или регионални програми за развитие на селските райони в 10 държави членки с общ размер на планираните публични разходи от 548 милиона евро. Това даде възможност до края на 2022 г. повече от 34 000 земеделски стопанства и 450 МСП да получат подкрепа.

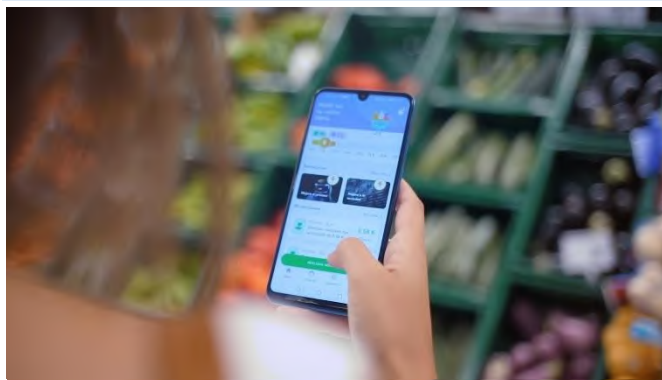
В областта на **образованието и обучението** са заделени средства в размер на 52 милиарда евро за избрани проекти. До края на 2022 г. от подкрепата по линия на ЕСФ и ИМЗ са се възползвали 29,8 милиона нискоквалифицирани лица, 10,2 милиона са придобили квалификация, а 3 милиона са участвали в процес на образование и обучение.

Пример за финансиране от ЕСИ фондовете проекти, които имат принос за приобщаващия растеж

Държавната гимназия [Pelgulinna](#) в естонската столица Талин е открита през септември 2023 г. Сградата следва принципите на устойчивата архитектура („Нов европейски Баухаус“), а основният използван строителен материал е местен дървен материал. Училището разполага с модерна и иновативна учебна среда и има капацитет за около 330 ученици. По линия на ЕФРР бяха предоставени 28 милиона евро (общият бюджет беше 33 милиона евро).

Инициативата FAST-CARE изигра решаваща роля в подпомагането на Словакия да се справи с хуманитарната криза и страданията, породени от последиците от руското нашествие в съседна Украйна. С цел да се подпомогне приемането и настаняването на бежанците вследствие на войната бяха отпуснати повече от 300 милиона евро. В рамките на инициативата бяха покрити разходите за транспортни услуги, психологическа и медицинска помощ. Освен това украинските ученици получиха ваучери за закупуване на ИТ оборудване, за да се ускори интеграцията им в словашката образователна система.

В Испания с финансирането на ЕС Институтът по финанси на Валенсия създаде кредитна линия, чрез която се предлагат заеми с участие в подкрепа на растежа и развитието на стартиращи предприятия в испанската автономна област Валенсия. Приоритет се дава на дружества, които демонстрират висока степен на иновативност.

Пример за дружество, подпомагано чрез заеми, е [FoodRation4All](#), което е посветено на действия със социално въздействие в хранителния сектор. Основният проект на дружеството се нарича „Nadie sin su ración diaria“ (Дневна дажба за всички). Той включва мобилно приложение, което улеснява даренията за хранителни банки и по този начин подпомага социалното приобщаване на лицата, които разчитат на тях.

С финансиране по линия на ЕСФ по проекта „Интегрирани услуги за общността“ в Румъния се предоставят услуги за подкрепа на над 100 маргинализирани общности. Румънците от уязвимите групи намериха подкрепата, от която се нуждаят, за да се справят с трудната среда, което им даде възможност да получат образование и основни медицински услуги и да избегнат изолацията и социалното изключване. Целта на проекта е да се преодолеят ниското равнище на образование и ограниченият достъп до социални и медицински услуги чрез предлагане на училищно консултиране, професионално ориентиране, медицински сестри и социални услуги в общността. Понастоящем дейностите се разширяват с подкрепата

на ЕСФ+ за подпомагане на още 2 000 общности като част от румънската [Програма за социално приобщаване и достойнство](#).

В Кросно, в Подкарпатския регион в Източна Полша, благодарение на подкрепата по линия на ЕФРР е създадено звено за професионална рехабилитация. Звеното се управлява от Полската асоциация за лица с умствена изостаналост. В резултат на проекта са подобрени перспективите за заетост на 26 души с умерена и тежка умствена изостаналост. Като част от проекта са създадени два нови отдела за

производство и обслужване: магазин за занаятчийски стоки, наречен „Artistic Haven“, и сладкарница, известна като „Na polance“ (На поляната).

Благодарение на CARE по линия на REACT-EU бяха отпуснати 4 милиона евро за германския проект „Пилотна заетост за бежанци“ в провинция Райнланд-Пфалц, за да се помогне на украинците да се интегрират в германското общество. Проектът беше съсредоточен върху това да се помогне на хората да преодолеят пречките, с които се сблъскват при пристигането си, като например липсата на грижи за децата, и им помогна да си намерят жилища или езикови курсове. По проекта се предоставя съобразена с нуждите подкрепа и съвети за най-добрите начини за ползване на социалните услуги.

В Гърция ЕЗФРСР помогна за създаването на работилница за приготвяне на тестени изделия и конфитюри за младежи с тежка умствена изостаналост. Работилницата [AxiZO](#) предостави възможности за обучение и заетост на тази уязвима група под ръководството и с подкрепата на специализирания персонал на асоциацията Agioi Theodoroi. Това е уникална услуга в префектура Родопи (Североизточна Гърция), тъй като от нея се възползват лица с умствена изостаналост, които нямат право на държавна помощ. С проекта се преодоляват социалното изключване и дискриминацията, като се насърчава местното развитие чрез създаване на работни места и разнообразяване на източниците на доходи за местните производители.

3.4. Укрепване на институционалния капацитет и ефикасна публична администрация

6,8 милиарда евро са заделени за проекти, насочени към институционалния капацитет и реформите. Разходите на място възлизат на 4,9 милиарда евро (73 % от планирания общ размер). Тези усилия бяха допълнени от подкрепа, предоставена в допълнение към ЕСИ фондовете, чрез Програмата за подкрепа на структурните реформи, която понастоящем е преобразувана в Инструмент за техническа подкрепа ⁽¹²⁾.

⁽¹²⁾ Регламент (ЕС) 2021/240 на Европейския парламент и на Съвета от 10 февруари 2021 г. за създаване на Инструмент за техническа подкрепа (ОВ L 57, 18.2.2021 г., стр. 1). Също на разположение на следния адрес: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=CELEX:32021R0240>.

Фигура 5 Степен на изпълнение за ефикасна публична администрация

По тази цел по линия на ЕСФ бяха подкрепени:

- 840 000 участници чрез курсове за обучение и учене през целия живот;
- 3000 проекта, насочени към национални, регионални или местни публични администрации или обществени услуги.

Пример за финансиран от ЕСИ фондовете проект, който допринася за укрепване на институционалния капацитет и публичната администрация

Португалската община Фуншал реализира подкрепения по линия на ЕФРР проект „Магазин за граждани“, в рамките на който на една-единствена онлайн платформа са съсредоточени както директните, така и онлайн услугите. Чрез проекта е преструктурирано вътрешното функциониране на общината и са възприети по-ефикасни и по-продуктивни методи на работа. В рамките на проекта бяха закупени и нови ИТ системи, които ще допринесат за намаляване на бюрокрацията, неефективността на управлението и продължителните процедури.

3.5. Териториално и градско развитие

За периода 2014—2020 г. бяха планирани около 42 милиарда евро за интегрирано териториално развитие и устойчиво градско развитие по ключовите цели, представени в разделите по-горе. До края на 2022 г. бяха изразходвани 65 % от планираните средства по политиката на сближаване (27 милиарда евро) — в сравнение с 52 % в края на 2021 г., но все още значително под средното равнище на изразходване от 75 %.

Чрез проектите, избрани по стратегии за интегрирано развитие, ще бъдат осигурени:

- 49 милиона m² ремонтирано или новоизградено градско отворено пространство, достъпно за всички;
- около 4 милиона m² санирани или новопостроени обществени сгради и над 28 000 санирани жилищни единици.

Пример за финансиран от ЕСИ фондовете проект, който допринася за териториалното и градското развитие

Изоставеният в миналото Wintercircus в Гент във Фламандски регион в Белгия е

превърнат в център за култура, предприемачество и иновации чрез проект, финансиран по линия на ЕФРР. С обща разгъната площ от над 6 000 m² в него се помещават подземна концертна зала с 500 седящи места и 4 350 m² помещения за съвместна работа и офиси за стартиращи и разрастващи се предприятия в областта на творчеството и технологиите. Бившата циркова арена с площ от

1 200 m² е централната част на съоръжението, в което се намират още кафене, ресторант, бар с тераса и магазин.

3.6. Териториално сътрудничество — Interreg

По линия на ЕФРР се предоставя подкрепа за програмите за Европейско териториално сътрудничество, чрез които се инвестира в трансгранично, транснационално и междурегионално сътрудничество. За тези програми са отпуснати почти 13 милиарда евро от планираните средства, от които 10 милиарда евро вече са изразходвани (80 % от планираната сума). В края на 2022 г. финансовото изпълнение на програмите за сътрудничество е в съответствие с изпълнението на националните/регионалните програми.

Някои постижения на програмите за териториално сътрудничество са включени в обобщените показатели по ключовите теми за инвестиции, като същевременно по някои специални показатели аспектът на сътрудничество по подкрепените проекти се измерва както следва:

- над 40 000 предприятия са участвали в трансгранични, транснационални или междурегионални проекти за научни изследвания;
- над 178 000 души са участвали в инициативи за трудова мобилност;
- над 190 000 младежи са участвали в съвместни трансгранични схеми за образование и обучение.

Примери за финансирани от ЕСИ фондовете проекти, които имат принос за подкрепата за териториалното сътрудничество

Проектът DESAL+ беше реализиран основно на Канарските острови, както и на островите Мадейра и Азорските острови. Неговата цел беше да се увеличат високите постижения в областта на научноизследователската и развойната дейност в областта на обезсоляването на вода и познанията за връзката между обезсолената вода и енергията. Проектът е съфинансиран по линия

на ЕФРР като част от Програмата за териториално сътрудничество Interreg Мадейра—Азорски острови—Канарски острови.

Транснационалният проект [SUMBA](#) помогна на специалистите по градско планиране и органите в региона на Балтийско море да стимулират устойчивата градска мобилност чрез инструменти, които помагат за оценка, планиране и интегриране на интермодални решения за мобилност в транспортните планове и политики на техните градове и общини. В рамките на проекта [SUMBA+](#) бяха проучени и тествани мерки, с които се улеснява интермодалното и устойчиво придвижване до работа, като например центрове за мобилност, планове за движение, библиотеки на велосипеди и цифрови средства за съобщаване на транспортни стратегии.

По линия на ЕФРР беше съфинансиран проектът [Interreg EMR Connect](#), който допринесе за подобряване на трансграничното сътрудничество между операторите на обществен транспорт в региона Euregio Meuse-Rhine, простиращ се на територията на Белгия, Германия и Нидерландия. В рамките на проекта са създадени нови тарифи, изпробвани са нови технологии и са разширени услуги като споделяне на електронни велосипеди. Най-важното постижение беше тестването и внедряването на иновативна оперативно съвместима система за продажба на билети между Германия и Нидерландия, която може да бъде разширена и в Белгия.

4. ОЦЕНКИ ОТ СТРАНА НА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ

С наближаването на края на етапа на изпълнение на програмния период 2014—2020 г. дейностите по оценяване на държавите членки продължиха, като се полагат постоянни усилия за оценяване на въздействието на действията, подкрепяни от ЕСИ фондовете, и постепенно се намалява броят на оценките, насочени към оценяване на свързаните с изпълнението аспекти.

Констатациите в оценките, извършени в държавите членки, обикновено са свързани със специфичния контекст, в който се осъществяват подпомаганите действия. Не би било правилно да се правят заключения относно общата валидност на констатациите, но в някои случаи броят на оценките и техният географски обхват дават възможност за установяване на някои закономерни резултати.

Такъв закономерен резултат е укрепеното сътрудничество между научноизследователските центрове и предприятията, което води до увеличаване на капацитета на предприятията за иновации и разкриване на нови търговски възможности. При голяма част от оценките в селскостопанския сектор е установено положително въздействие върху конкурентоспособността на земеделските стопанства.

В процеса на екологичен и цифров преход се наблюдават положителни резултати по отношение на производството на енергия от възобновяеми източници и намаленото потребление в предприятията, както и в частните и обществените сгради, и по

отношение на наличието на цифровизирани услуги за публичните органи и предприятията.

От оценките на въздействието на пандемията от COVID-19 върху изпълнението на програмите става ясно, че здравната криза е била основен фактор за намаляване на участието в проектите, забавяне на изпълнението и увеличаване на риска от непостигане на целите. Подобни неблагоприятни въздействия бяха предизвикани и от повишаването на цените на енергията и в по-общ план от високата инфлация и войната в Украйна (особено в държавите членки, граничещи с Украйна).

Успоредно с това Комисията работи по своята последваща оценка на фондовете за периода 2014—2020 г., резултатите от която ще бъдат представени в края на 2024 г. Тези констатации, заедно с данните от оценките на държавите членки, ще допринесат за междинния преглед на програмите за периода 2021—2027 г. и за разработването на новия програмен период след 2027 г.

В работния документ на службите на Комисията, придружаващ настоящия доклад, се съдържат повече подробности относно констатациите от направените от държавите членки и Комисията оценки за програмите, подкрепени по ЕСИ фондовете.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЯ

ЕСИ фондовете са стабилен двигател на инвестициите в ЕС вече повече от 30 години. Със своя дългосрочен обхват и тематична насоченост те насочват ресурси към укрепване на икономическото, социалното и териториалното сближаване на регионите на ЕС. С тях се оказва сериозна подкрепа на регионите и предприятията за преодоляване на предизвикателствата на екологичния и цифровия преход. Благодарение на тях работниците придобиват умения, които им позволяват да бъдат по-продуктивни и да получат по-добра работа.

Временните сътресения, причинени от поредицата от кризи, бяха използвани като възможност за пренасочване на приоритетите на ЕСИ фондовете и техните системи за изпълнение. Здравната криза, предизвикана от пандемията от COVID-19, доведе до отпускането на нови ресурси и до адаптиране на правилата, за да бъдат пригодени по-добре към новите обстоятелства. Финансирането беше насочено към най-засегнатите групи, като лицата от рискови групи, служителите, МСП и медицинските институции.

Още от самото начало на кризата с бежанците, предизвикана от широкомащабното нашествие на Русия в Украйна, държавите членки и Комисията предприеха бързи мерки за противодействие на отрицателните последици и за предоставяне на помощ на лицата, изложени на най-голям риск. За да стане това възможно, програмите на политиката на сближаване бяха изменени за изключително кратко време. Чрез инструмента Действия по линия на сближаването за бежанците в Европа (CARE), както и чрез други две подобни инициативи (CARE+ и FAST-CARE), беше осигурена подкрепа за проекти за дългосрочна интеграция на бежанците, както и за незабавни мерки за помощ, по-специално в областта на жилищното настаняване и здравното обслужване.

Що се отнася до взаимосвързаната извънредна ситуация в областта на енергетиката, предизвикана от широкомащабното нашествие на Русия в Украйна, ЕС незабавно

предостави помощ на уязвимите домакинства, работниците и МСП, които са засегнати от високи цени на енергията, като прие инструмента за подкрепа на финансово достъпна енергия (SAFE). В допълнение към тези незабавни ответни действия при извънредни ситуации в рамките на политиката на сближаване продължи да се предоставя публична финансова подкрепа за развитието на възобновяеми енергийни източници и енергийни мрежи, както и за мерки за енергийна ефективност. Широкомащабното нашествие на Русия в Украйна потвърди изключителното значение на енергийната сигурност и необходимостта от преход към неутрална по отношение на климата икономика.

Освен че бяха предприети незабавни действия в отговор на различните кризи, ЕСИ фондовете продължиха да подкрепят дългосрочните инвестиции за растеж и създаване на работни места, да инвестират в човешкото развитие и да насърчават териториалното сътрудничество в ЕС. Убедително потвърждение за това са конкретните постижения, описани в настоящия доклад.

Финансовите ресурси, предоставени чрез бюджета за периода 2021—2027 г., продължават да бъдат насочени към ключови инвестиции за създаване на работни места и растеж, с акцент върху по-приобщаващ ЕС и по-екологична и нисковъглеродна икономика. Очаква се с предоставените в рамките на политиката на сближаване 378 милиарда евро (545 милиарда евро, ако се включи националното съфинансиране) за следващите години да бъдат създадени 1,3 милиона работни места и БВП на ЕС да се увеличи с 0,5 % до 2030 г. ЕСИ фондовете ще подпомогнат около 850 000 предприятия. Над 6,5 милиона безработни лица ще получат помощ за преквалификация и повишаване на квалификацията, а над 3,5 милиона домакинства и предприятия ще се възползват от ширококолов достъп с много висок капацитет. Със средствата по политиката на сближаване 16,4 милиона души ще получат чиста вода, ще се подобрят енергийните характеристики на повече от 723 000 жилища и ще се увеличат производствените мощности на енергия от възобновяеми източници с 20 000 MW (еквивалент на над 8 000 вятърни турбини или около 20 нови атомни електроцентрали).